

BPrAL AAB
CILËSI. LIDERSHIP. SUKSESI!

Kapitulli 4: Sistemet e kontroleve të brendshme dhe menaxhimi i rrezikut K-4/2

Prof. Agron Dida

Kapitulli 4: Sistemet e kontrolleve të brendshme

1. Qëllimi i sistemeve të kontrolleve të brendshme
  2. Kornizat e kontrolleve të brendshme
  3. Mjedisi i kontrollit
  4. **Procedurat e kontrollit**
  5. **Kontrollet e brendshme dhe menaxhimi i rrezikut**
  6. **Kostot dhe përfitimet prej kontrolleve të brendshme**
-

Procedurat e kontrollit

- ▶ Kontrollet mund të klasifikohen në mënyrat ndryshme që përfshinë Kontrolle mbi:
  - Korporatën
  - Menaxhmentin
  - Proceset e biznesit dhe transaksionet
  - Kontrollet administrative
  - Kontabilitetin
  - Kontrollet për parandalimin, zbulimin dhe korigjimin e parregullsive etj.

Klasifikimi i procedurave të kontrollit

- ▶ Procedurat e kontrollit janë procedurat shitesë të cilat përpilohen për të siguruar entitetin që të arrin objektivat e veta specifike
- ▶ Kontrollet mbi korporatën, menaxhmentin, proceset e biznesit dhe transaksionet
- ▶ **Kontrollet mbi korporatën**, përfshijnë:
  - Deklaratat për politikat e përgjithshme, procedurat e monitorimit si e tillë komiteti i auditmit
- ▶ **Kontrollet e menaxhmentit**:
  - Përfshijnë, planifikimin dhe monitorimin e performancës, sistemin e llogaridhënies dhe vlerësimin e rrezikut

Kontrollet mbi korporatën, menaxhmentin, proceset e biznesit dhe transaksionet

- ▶ **Kontrollet e procesit të biznesit, përfshijnë:**
  - Limitet e autorizimit (euro)
  - Limitet në qasje të sistemeve
- ▶ **Kontrollet mbi transaksionet, përfshijnë:**
  - Të vepruarit në përputhje me procedurat dhe kontrollin e cilësisë

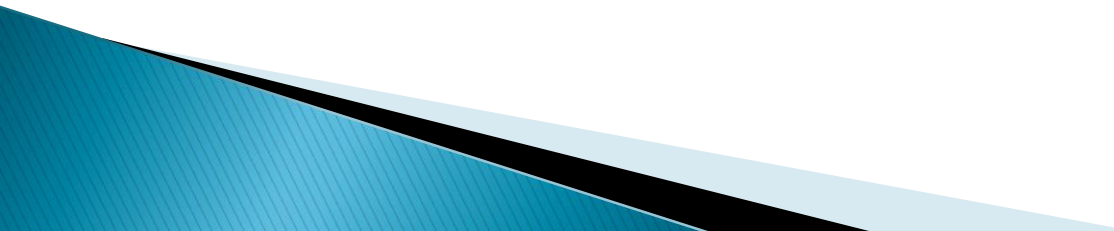
Kontrollet administrative dhe kontrollet e kontabilitetit

- ▶ **Kontrollet administrative:** kanë të bëjnë me arritjen e objektivave dhe zbatimin e politikave përkatëse të organizatës dhe kanë të bëjnë me:
  - Themelimin e strukturës organizative
  - Ndarja autoriteteve të menaxherëve
  - Raporti i përgjegjësive
  - Kanalet e komunikimit

Kontrollet administrative dhe kontrollet e kontabilitetit

- ▶ **Kontrollet e kontabilitetit:** kanë për qëllim përmirësimin e saktësisë së regjistrave të kontabilitetit dhe zbatohen për këto elemente:
  - Regjistrimin e transaksioneve
  - Themelimin e përgjegjësisë për regjistrimet e kontabilitetit, transaksionet dhe pasuritë

Kontrollet për parandalimin, zbulimin dhe korigjimin e anomalive

- ▶ Kontrolli i faturave të furnitorëve me flet-pranimin e mallit
  - ▶ Kontrolli i flet-dërgesave me faturat e lëshuara
  - ▶ Nënshkrimi i dëftesave pranim-dorëzim, për kreditime, regjistrave për punë jashtë orarit të punës etj.
-

Kontrollet e lira për t'u vepruar dhe që nuk janë të lira për t'u vepruar

▶ Kontrollet e lira për t'u vepruar

- Janë kontrollet te kryera nga njerëzit
  - Psh. Ndjekja e borxheve të papaguara

▶ Kontrollet që nuk janë të lira për t'u vepruar

- Janë kontrollet që afrohen automatikisht nga sistemi
- Nuk mund të anashkalohen
  - Vendoset një ID apo pini/ fjalëkalimi para qasjes në sistem psh. “bankomatet”

Kontrollet vullnetare dhe të detyrueshme

- ▶ **Kontrollet vullnetare zgjidhen nga organizata**
  - Psh kërkesa për autorizim nga një menaxher i lartë
- ▶ **Kontrollet e detyrueshme**
  - Janë kontrollet që kërkohen me ligj
  - Psh kontrollet të vendosura nga rregullatorët

Kontrollet manuale dhe të automatizuara

▶ Kontrollet manuale

- Marrëdhëniet midis funksioneve të përpunimit – funksioneve njerëzore

▶ Kontrollet e automatizuara

- Janë procedurat të programuara të dizajnuar për të pranadalar, zbuluar dhe korigjuar gabimet
- Psh qasja në sisteme vetëm nga personat e autorizuar

Kontrollet e përgjithshme dhe të aplikimeve

- ▶ Kontrollet e përgjithshme
  - Kanë të bëjnë me mjedisin në të cilin vepron një sistem aplikimesh
- ▶ Kontrollet e aplikimeve
  - Parandalojnë, zbulojnë dhe korrigjojnë gabimet gjatë procedimit të transaksioneve nëpër sistemet e biznesit

Kontrollet financiare dhe jo-financiare

▶ Kontrollet financiare

- Masave mbrojtëse të pasurive
- Ruajtja e regjistrave të duhur në kontabilitet

▶ Kontrollet jo-financiare

- Kontrollet sasiore
- Treguesit të performancës etj.

Llojet e procedurave

- **Ndarja e detyrave** psh: rolet kryetarit dhe krye-shefit ekzekutiv
- **Fizike:** janë masat që siguroj administrimin e pasurive
- **Autorizimi dhe miratimi:** transaksionet
- **Menaxhmenti:** të ofroj kontrole të pasqyrave financiare (psh rishikimi variancave ofrimi i shërbimeve të auditimit)
- **Mbikëqyrja:** regjistrimeve dhe transaksioneve
- **Organizata:**
  - Struktura organizative, linjat e raportimit manualët e procedurave
-

Llojet e procedurave

- **Aritmetika dhe kontabiliteti:**
  - Kontrolli saktësisë matematikore, harmonizimet
- **Personeli:**
  - Duhet te kushtohet kujdes: zgjedhjes, trajnimi, kualifikimeve të personalit

Kontrollet e brendshme dhe menaxhimi i rrezikut

- ▶ Udhëzimet Turnbull- thekson faktin se sa e fortë është lidhja midis kontrolleve të brendshme dhe rreziqeve dhe nga çfarë përbëhet një sistem i kontrolleve të brendshme – Bordi duhet të ketë parasysh:
  - Natyra dhe shtrirja e rreziqeve
  - Objekti dhe kategoria e rreziqeve
  - Mundësia e ndodhjes së rreziqeve me rezultat financiar
  - Aftësia e kompanisë për të reduktuar rrezikun me rezultat financiar
  - Kosto vënies në punë të kontrolleve

Kostot dhe përfitimet e kontroleve të brendshme

- ▶ **Përfitimet e kontroleve të brendshme mund të jenë më të mëdha se sa kostot e tyre**
  - Ofrojnë siguri të arsyeshme por jo absolutë përmbushjes së objektivave
  - Mbrojtjen e pasurisë
  - Mundësojnë veprimet në përputhje me ligjet dhe rregulloret
  - Shmangien nga vendimet të gabuara
  - Pengimin e marrëveshjeve të fshehta (në një masë)

Kostot dhe përfitimet e kontrolleve të brendshme

- ▶ Kostot e kontrolleve të brendshme
  - Pagat për sigurimin fizik
  - Koha e shpenzuar për të zbatuar kontrollin
  - Ankesat më e shpeshtë – kontrollet ia zënë frymën iniciativës

Përfitimet kundrejt kostove

- ▶ Krahasimi përfitimeve dhe kostove mund të jetë e vështirë në praktikë:
  - Sa do të jetë humbja/fitimi monetar nëse nuk është menaxhuar rreziku sa duhet
  - Sa do të jetë humbja / fitimi monetar nëse kontrolli vetëm ka zvogëluar por jo edhe eliminuar rrezikun